

FRAMER
EDY WED

24 JAN —
26 APR 2020

ON THE
NATURE OF
BOTANICAL
GARDENS

Contemporary Indonesian Perspectives

NL

ON THE NATURE OF BOTANICAL GARDENS

Contemporary Indonesian Perspectives

24 JAN—
26 APR
2020

OPENING

23 januari 2020
18:00

CURATOR

Sadiah Boonstra

KUNSTENAARS

Zico Albaiquni
Arahmaiani
Ade Darmawan
Edwin
Samuel Indratma
Lifepatch
Ipeh Nur
Elia Nurvista
Sinta Tantra

INTRODUCTIE

De tentoonstelling *On the Nature of Botanical Gardens*, samengesteld door curator en historicus Sadiah Boonstra, onderzoekt het fenomeen 'botanische tuin' als plek van collectieve herinnering en geschiedschrijving. In de tentoonstelling wordt specifiek aandacht besteed aan de botanische tuin als een onderdeel van het koloniale verleden en de manieren waarop de daaruit voorkomende machtsverhoudingen in het heden voortleven.

Hoewel we weten dat de invloed van de mens op de natuur erg groot is, wordt deze nog altijd vooral gezien als mooi, onschuldig, sierlijk, natuurlijk en passief. Het in historisch perspectief plaatsen van de natuur laat ons echter zien hoe cultureel bepaald sommige aannames zijn. Het weergeven, beschrijven en categoriseren van planten vindt plaats in een dynamische politieke context. Planten kunnen worden beschouwd als levende 'archieven' die ons inzicht bieden in historische leemten, subversieve verhalen en collectieve trauma's. De handel en uitwisseling van planten, de totstandkoming van botanische beschrijvingen en de formulering van classificatiesystemen is sterk beïnvloed door historische en politieke machtsstructuren. Wat is bewaard gebleven en wat niet, en vanuit welke historische context? Waarom zijn bepaalde planten en regio's oververtegenwoordigd in onze botanische collecties, terwijl andere onzichtbaar zijn?

De geschiedenis van botanische tuinen en daarmee onze kijk op de natuur, is kortom gevormd door onze koloniale expansie over zee. De zoektocht naar wingewassen, de economie van extractie en uitbuiting, hebben daarbij hardnekkige structuren nagelaten. Eerder waren bij *Framer Framed* in de tentoonstelling *Pressing Matters* (2018), georganiseerd door kunstenaar Kevin van Braak, werken van 24 Indonesische kunstenaars te zien met uiteenlopende historische, sociaal-politieke onderwerpen verwant aan dit thema, zoals het kappen van tropisch regenwoud om ruimte te maken voor mijnbouw, palmolieplantages en de winning van andere natuurlijke hulpbronnen. Onderdeel van de tentoonstelling was een tijdelijke muurschildering van Ipeh Nur met de titel *Bengah Mur* (2018), waarop het bloedbad van Banda onder leiding van VOC-officier J.P. Coen (1587-1629) stond afgebeeld. Het kunstwerk confronteerde het publiek en herinnerde aan het conflictueuze koloniale verleden van Nederland in Indonesië. In de huidige tentoonstelling toont Nur een werk getekend op rijstzakken dat wederom kritiek levert op de gewelddadige koloniale geschiedenis in relatie tot de handel in nootmuskaat.

Een ander werk over de vervlechting tussen de botanische en koloniale geschiedenis was te zien in de tentoonstelling *Re(as)sisting Narratives* (2016), samengesteld door Chandra Frank, dat ging over de gedeelde koloniale geschiedenis tussen Zuid-Afrika en Nederland. In de video *The Remnant* (2017) toonde Judith Westerveld het verhaal van de 'Kirstenbosch hedge', een haag van wilde amandelbomen die Jan van Riebeeck plantte op de grens van het Nederlands Kaapse verdedigingswerk tegen de inheemse Khoikhoi en San stammen. De haag kan beschouwd worden als het eerste infrastructurele bouwwerk van rassenscheiding dat vandaag de dag voortleeft op het terrein van de Kirstenbosch Botanische Tuin. De haag wordt gezien als een symbool van apartheid; een door de mens gecreëerde natuurlijke scheiding tussen blanke Europeanen en de oorspronkelijke bewoners van Zuid-Afrika.

De botanische tuin Kebun Raya Bogor speelde ook een belangrijke rol in een eerdere tentoonstelling bij Framer Framed. De solotentoonstelling *basic values* (2016) van herman de vries, reisde van het Erasmus Huis in Jakarta naar Framer Framed. De kunstenaar gebruikte Indonesische objecten en natuurlijke materialen zoals bamboe afkomstig uit Bogor, een voormalig Nederlands koloniaal administratief centrum dat van 1817 tot 1945 Buitenzorg werd genoemd. De tentoonstelling van herman de vries toonde op esthetische wijze de culturele en biologische rijkdom en diversiteit van Indonesië. De kunstenaar had het land zelf echter nooit bezocht. Het concept van de tentoonstelling was gebaseerd op Nederlandse literatuur en fotoboeken over Indonesië uit de jaren vijftig. Daarmee weerspiegelde *basic values* de romantiserende kijk van veel Nederlanders op het land. In *On the Nature of Botanical Gardens* zou Zico Albaiquni in het werk *Ruwatan Tanah Air Beta, Reciting Rites in its Sites* (2019) kritische reflecteren op de tentoonstelling van de vries.

Behalve ons eigen denken ligt de (historische) missie van expansie en exploitatie ten grondslag aan veel culturele instituties die dat denken mede hebben gevormd. Musea en botanische tuinen vertellen de wijze van organiseren, categoriseren en definiëren van een onbekende wereld vanaf de koloniale overheersing tot nu. Met de tentoonstelling *On the Nature of Botanical Gardens* beoogt Framer Framed de kritische analyse van musea die zij in het afgelopen decennium heeft opgebouwd te verbinden met een onderzoek naar botanische tuinen. Door lokale Indonesische geschiedenissen en kennisvormen over de natuur te (her)introduceren wil de tentoonstelling daarnaast verder gaan dan het problematiseren van het koloniale verleden en komen tot nieuwe opvattingen over eigenaarschap en hedendaagse kunst in het huidige Indonesië.

Cas Bool & Josien Pieterse
Framer Framed

ON THE NATURE OF BOTANICAL GARDENS

Contemporary Indonesian Perspectives

Overall ter wereld zijn botanische tuinen te vinden en doorgaans worden ze geassocieerd met idyllische en exotische natuur. Deze tentoonstelling bekijkt de rol van botanische tuinen als machtsinstrumenten voor koloniale expansie, met een focus op Indonesië. Het beschouwt botanische tuinen als een belangrijke plaats waar koloniale kennis zich letterlijk wortelde.

On the Nature of Botanical Gardens werpt een kritische blik op de koloniale zoektocht naar natuurlijke hulpbronnen, winst en macht die de context voor de vestiging en consolidatie van botanische wetenschap en tuinen vormde. Om de koloniale orde van de botanische tuin niet te reproduceren, probeert de tentoonstelling inheemse kennis te introduceren in het denken over botanische tuinen, kennis die vaak vergeten, verzwegen of actief verdrukt of vernietigd is. Voortbouwend op Walter Mignolo's concept 'dekolonialiteit' (2018) pleit de tentoonstelling voor een dekoloniale manier van denken, leven, doen, weten en zijn, die voorafgaat aan de koloniale onderneming en invasie. Het kader en de oriëntatie van de tentoonstelling is dus dekoloniaal, kijkend naar de donkere kant van kolonisatie van botanische tuinen en verbindt bestaande ideeën over de natuur die deel uitmaken van ons verleden, ons heden en onze toekomst.

Mens, Natuur en Botanische Tuinen

Het concept van de natuur, als losstaand van de mens en de mensheid, bestond niet altijd en bestaat zeker niet overall. Het is bijvoorbeeld niet aanwezig in inheemse kosmologieën buiten het Europese en Anglo-Amerikaanse rijk, maar ontwikkelde zich onder invloed van de christelijke theologie, de Verlichting en de Europese Renaissance. Het ontstaan van het idee van mens/mensheid maakte het mogelijk om afstand te nemen van de natuur. In het midden van de 18e eeuw kwam de mens los te staan van de natuur, die vanaf dan gezien werd als iets dat gecontroleerd, gedomineerd en geëxploiteerd moest worden, en verder gereduceerd werd tot natuurlijke hulpbronnen. Zich bevindend tussen de domeinen van de economie en de politiek, werd de natuur gebruikt om de macht te vestigen en rijken op te bouwen.

In deze context zijn in Europa vanaf de 16e eeuw botanische tuinen ontstaan, vaak gekoppeld aan scholen voor geneeskunde met een focus op geneeskrachtige kruiden. In de eerste stadia van het kolonialisme was kennis van specifieke planten en hun omgeving cruciaal voor de bestrijding van ziekten op de lange overzeese reizen. Apothekers en chirurgen aan boord van schepen van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) kregen de opdracht om takken en bladeren van interessante en veelgezochte specerijen als peper, nootmuskaat, foelie, klavers en kaneel mee te nemen.

In de 18e en 19e eeuw was botanische kennis een belangrijk aspect van de beheersing van de natuur om rationele controle uit te oefenen op, en het verzamelen van, de belangrijkste bron van inkomsten, de landbouw en het temmen van toeval. De kennis droeg ook bij aan de ontwikkeling van de massale plantages die een belangrijk onderdeel waren van de koloniale economie. De transplantatie van niet alleen planten, maar ook van expertise, ervaring en botanische kennis vond plaats via uitgebreide netwerken die de koloniën met Europa verbond en vice versa. Deze netwerken bestonden uit een breed scala aan actoren zoals botanische amateurs en wetenschappers, die individueel of binnen een institutionele context werkten, verbonden met het mondiale en het lokale.

Botanische tuinen in Indonesië

In het pre-koloniale Indonesië stichtte de in Duitsland geboren werknemer van de VOC Georg Eberhardt Rumphius (1627-1702) eind jaren 1660 een geneeskrachtige en bosrijke tuin (*Dusun Rumphius*) op het eiland Ambon. Hij documenteerde ook uitgebreid de Ambonese natuur in de zes delen *Herbarium Amboinense* die in 1741 postuum werden gepubliceerd omdat de VOC het werk als te gevoelig beoordeelde, wat de economische waarde van het werk aantoonde.

Het idee van een 'landschapstuin' komt voort uit het idee dat de natuur gecontroleerd en gecultiveerd kan worden ten behoeve van de mens. De VOC stichtte in 1744 een tuin en herenhuis op de plaats van de huidige Botanische Tuinen in Bogor, voorheen Buitenzorg geheten. De Britten maakten tussen 1811-1815 van de tuin een plaats voor vrijetijdsbesteding. 's *Lands Plantentuin* werd in 1817 officieel gesticht door de in Duitsland geboren botanicus Caspar Georg Carl Reinwardt (1773-1854), die toen hoofd landbouw, kunst en wetenschap was van de Nederlandse kolonie. Reinwardt verzamelde planten en zaden met een economisch potentieel uit de hele archipel, en bracht ze naar de tuin voor de teelt. De aanleg van een aantal tuinen in de hele archipel volgde. Momenteel zijn er negen botanische tuinen in Indonesië die grotendeels worden gebruikt voor wetenschappelijke en recreatieve doeleinden. Kebun Raya Bogor in Bogor is de bekendste.

On the Nature of Botanical Gardens toont negen hedendaagse Indonesische kunstenaars wier werk de kolonialiteit - de donkere kant - van botanische tuinen, de opbouw van een Nederlands koloniaal rijk, kennisopbouw, de economie van de natuur en haar erfenis onderzoekt.

De tentoonstelling kijkt naar de huidige gevolgen van het op deze manier benaderen van de natuur en de planten. Als geheel stelt het de vraag wat er verloren ging in het proces van het kolonialisme, en onderzoekt wat er werd genegeerd, geïnternaliseerd of vernietigd door koloniale botanici, wat leidde tot een hiërarchie van verschillende vormen van kennis van de natuur. De kunstenaars in de tentoonstelling kijken naar welke kennissystemen van de natuur en kosmologieën voorafgingen aan de koloniale botanische kennis in Indonesië en verbinden zich opnieuw met die ontelbare manieren van weten, leven, voelen, denken en zijn van de natuur, in datgene wat al bestond, er nog steeds zijn en in de toekomst zullen zijn.

Door Sadiyah Boonstra

Jakarta, januari 2020

LITERATUUR

1 — Walter D. Mignolo, Catherine E. Walsh (2018) *On Decoloniality: Concepts, Analytics, Praxis*. Durham/London: Duke University Press

2 — Walter D. Mignolo (2017) "Coloniality Is Far from Over, and So Must Be Decoloniality" in: *Afterall: a Journal of Art, Context and Enquiry* 43, pp. 38-45

3 — Phillipe Descola (2013) *Beyond Nature and Culture*. Chicago/London: Chicago University Press

4 — Zaheer Baber (2016) "The Plants of Empire: Botanic Gardens, Colonial Power and Botanical Knowledge", *Journal of Contemporary Asia*, 46:4, pp. 659-679

5 — C.E. Jarvis (2019) "Georg Rumphius' Herbarium Amboinense (1741-1750) as a source of information on Indonesian plants for Carl Linnaeus (1707-1778)" in *Gardens' Bulletin Singapore* 71 (Suppl. 2):87-107

6 — Andreas Weber (2018) "A Garden as a Niche: Botany and Imperial Politics in the Early Nineteenth Century Dutch Empire" in *Stadium*, Vol. 11, no. 3 (2018) pp. 178-190

7 — Andreas Weber & Robert-Jan Wille (2018) "Laborious Transformations: Plants and Politics at the Bogor Botanical Gardens" in *Stadium*, Vol. 11, no. 3 (2018), pp.169-177

8 — Eng Soon Teoh (2019) *Orchids as Aphrodisiac, Medicine or Food*. Basel: Springer International Publishing

De lezing (dec 2019) *Memoria Plantae: Perspectives on the Dutch Botanical Network* werd georganiseerd in samenwerking met het Westfries Museum.

ZICO ALBAIQUNI

*Ruwatan Tanah Air Beta,
Reciting Rites in its Sites* (2019)

Olieverf en synthetisch polymeer op canvas,
600 x 200 cm.

Courtesy van de kunstenaar en Yavuz Gallery.
Commissie door Framer Framed, mogelijk
gemaakt door het Mondriaan Fonds.

Voor deze tentoonstelling schilderde Albaiquni verschillende historische lagen en verhalen van de Kebun Raya Bogor (Nationale Botanische Tuin, Bogor) om koloniaal geconstrueerde betekenissen te bevragen en opnieuw verbinding te maken met eerdere en voortgezette praktijken, verhalen en geschiedenissen. Deze plek is van grote culturele waarde voor de Sundanese bevolking, de inheemse etnische groep van West-Java. Hier manifesteren zich collectieve herinneringen die drie verschillende culturen en geschiedenissen omvatten: de Sundanese, de koloniale en de Indonesische natie.

Albaiquni's inspiratiebron voor dit werk is een traditioneel Sundanees ritueel dat *Ruwatan* heet. Het reinigt de wereld van slechte voortekenen en brengt verlichting door de verbinding met de natuur, de voorouderlijke geesten en God. Albaiquni woonde een *Ruwatan* bij, die werd gehouden in het paviljoen in Kebun Raya Bogor - afgebeeld op het schilderij - om de lokale spirituele gemeenschap zijn goede bedoelingen te laten zien en om gesprekken te beginnen over het herinneren, verbinden en herbeleven van verschillende geloofsovertuigingen, tradities, culturen en geschiedenissen van Java.

Het schilderij verwijst naar een aantal objecten, plekken en momenten die verbonden zijn aan verschillende lagen in de geschiedenis om het perspectief van de toeschouwer te verschuiven. Het stenen standbeeld van Nandi is in de collectie van het Tropenmuseum gedocumenteerd als een beeld van de Hindoeïstische god Nandi. In het Sundanese spirituele geloof (Sunda Wiwitan) stelt het beeld de folkloristische prins Mundinglaya voor en is het een plek voor heilige rituelen. Een andere verwijzing is de afbeelding van de Nederlandse begraafplaats in de Kebun Raya Bogor, geschilderd door de belangrijkste Indonesische schilder Raden Saleh in *Het Kerkhof in het Park te Bogor met Graven* (1871). Volgens een lokale spirituele gemeenschap heeft bamboe een kalmerend effect op de Nederlandse geesten op de begraafplaats. De platte rijstmanden zijn een commentaar op herman de vries' tentoonstelling *basic values* (Biënnale van Venetië, Italië 2015 en Erasmus Huis, Jakarta 2015). herman de vries toonde verschillende typen rijst om de biologische rijkdom van Java te laten zien terwijl in de Sundanese traditie rijst een spirituele betekenis heeft en gebruikt wordt in *Ruwatan*.

Zico Albaiquni's (1987 Bandung, Indonesië) levendige figuratieve en landschapsschilderijen spelen met aspecten van de Indonesische kunstgeschiedenis en ideeën over representatie in de schilderkunst. In het bijzonder gebruikt hij verwijzingen naar verschillende Indonesische tradities, zoals *Mooi Indië* - een genre van de schilderkunst dat geromantiseerde scènes van de mensen en het Indonesische landschap onder het Nederlandse koloniale bewind vastlegt.

Zico Albaiquni - *Ruwatan Tanah Air Beta, Reciting Rites in its Sites* (2019),
 Courtesy van de kunstenaar en Yavuz Gallery

Albaiquni's ongewone en intrigerende kleurenpalet is ontwikkeld op basis van de kleurformules van deze vroege schildertraditie. Zijn grootschalige werken dagen conventionele perspectieven en formaten uit.

ARAHMAIANI

Memory of Nature (2013-2019)
 Hout, aarde & zaden, 300 x 300 cm,
 tables 60 x 60 cm.
 Courtesy van de kunstenaar.

Arahmaiani's (1961, Bandung, Indonesië) werk gaat over hedendaagse politiek, geweld, kritiek op het kapitaal en het vrouwelijk lichaam. Haar eigen identiteit als moslim bemiddelt

tussen islamitische, hindoeïstische, boeddhistische en animistische overtuigingen. Ze combineert haar kritische houding ten opzichte van de islam met een strijd tegen de algemene stigmatisering ervan. Sinds 2010 houdt ze zich samen met Tibetaanse monniken op het Tibetaanse Plateau bezig met de aanpak van milieuvraagstukken. h

Het werk *Memory of Nature* is ontstaan nadat Arahmaiani begon te werken en studeren met Tibetaanse monniken op het Tibetaanse Plateau, een uitgestrekt hoogland in Centraal- en Oost-Azië. Het werk is een interpretatie van een mandala, een concentrisch diagram met een spirituele en rituele betekenis voor boeddhisten. Het woord mandala

komt voort uit het Hindoeïstische Sanskriet en betekent 'essentie' of 'bevatten', maar het kan ook vertaald worden als 'cirkel-circumferentie' of 'voltooiing'. De mandala-vorm verwijst naar het basispatroon van de Borobudur-tempel in Yogyakarta, de grootste boeddhistische tempel ter wereld. Mandala zandschilderingen worden vaak gemaakt tijdens speciale rituelen van Tibetaanse monniken.

Mandala's vertegenwoordigen het universum en herinneren ons aan onze verbinding met de natuur. Het werk gaat ook over natuur- en milieuvraagstukken door het gebruik van natuurlijke materialen zoals hout, aarde en vegetatie. Het is een reflectie en herinterpretatie van de betekenis

van een mandala in een moderne, hedendaagse context. Volgens Arahmaiani moeten er metafysische waarden en ethiek zijn die het leven in harmonie en met respect voor de natuur en het milieu ondersteunen. Zonder, zal het natuurlijke simpelweg worden beschouwd als een object dat mensen kunnen uitbuiten. Het publiek wordt uitgenodigd om aan het werk deel te nemen en een mandala met zaden te creëren op de houten tafels. Dit beschouwende en meditatieve werk is bedoeld om herinneringen op te roepen aan het universum en hoe we ons allemaal tot elkaar verhouden.

Arahmaiani
Memory of Nature
(2013-2019),

foto Eva Broekema /
Framer Framed

Ade Darmawan - *Tuban* (2019), foto Eva Broekema / Framer Framed
 Courtesy van de kunstenaar en NTU Centre for Contemporary Art Singapore

ADE DARMAWAN

Tuban (2019)

Installatie met distillatieproces, boeken, aardewerk, kruiden, zeewater, bladeren, stenen en aarde.

Courtesy van de kunstenaar.

Speciale dank voor het onderzoek naar Tuban: Samuel 'gentong' Bagas, Ferry Eko Purnawan en de Tuban bemanning.

De installatie van Ade Darmawan (1974 Jakarta, Indonesië) is geïnspireerd op het boek *Arus Balik* (1995), geschreven door de belangrijkste Indonesische romanschrijver Pramoedya Ananta Toer (1925-2006). Hem interesseerde vooral hoe verschillende personages in het

boek gebruik maken van natuurlijke hulpbronnen. Darmawan ondernam een excursie naar de stad Tuban, die een centrale rol speelt in het boek, en naar de nabijgelegen stad Bojonegoro, een belangrijke producent van teakhout en tabak.

De installatie bestaat uit een laboratorium opstelling met destillatie apparatuur. Het symboliseert de extractie van natuurlijke hulpbronnen. In de destillatie kolven zit zeewater, maar ook kruiden en planten uit Indonesië zoals: pala (nootmuskaat), fundamenteel voor zijn conserverende kwaliteiten tijdens lange zeereizen; cendana (sandelhout); kayu manis (kaneel); lada (peper); kemiri noot;

daun cengkeh (klaverblad); daun sirih (betelblad); daun nipah (attapalm); en daun kelapa (kokosnoot blad).

Darmawan's laboratoriumsetting refereert aan de strijd om de controle over de archipel en zijn zeearmen. De strijd ging over de winning van natuurlijke hulpbronnen en de handel in goederen via een uitgebreid netwerk van wereldwijde handelsbetrekkingen. De installatie sluit ook aan bij het begrip van *Arus Balik* als metafoor voor verschillende tijden in de geschiedenis. De focus op natuurlijke hulpbronnen markeert de overgang van een maritieme oriëntatie naar land-georiënteerde staatsideologieën met een specifieke verwijzing naar Soeharto's Nieuwe Orde regime (1965-1998). Het lab spuwt de getransformeerde specerijen en planten op de pagina's van de boeken die door Soeharto's regime werden geproduceerd en bederft zo de nationalistische ideeën die in deze boeken werden uitgedragen.

Ade Darmawan woont en werkt in Jakarta als kunstenaar, curator en directeur van het kunstenaarscollectief ruangrupa. Hij studeerde aan de afdeling Grafische Kunst van het Indonesisch Kunstinstituut (ISI). In 1998, een jaar na zijn eerste solotentoonstelling in de Cemeti Contemporary Art Gallery, Yogyakarta (nu Cemeti Art House), volgde hij een tweejarige residentie aan de Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam. Zijn werk varieert van installaties, objecten, tekeningen, digitale print tot video.

Als curator heeft hij bijgedragen aan *Riverscape in-flux* (2012), *Media Art Kitchen* (2013), *Condition Report* (2016) en *Negotiating the Future: 6th Asian Art Biennial in Taiwan*. Van 2006-2009 was hij lid van de Jakarta Arts Council, waardoor hij werd benoemd tot artistiek directeur van de Biënnale van Jakarta in 2009. Hij is de uitvoerend directeur van de Biënnale van Jakarta in 2013, 2015 en 2017. Samen met ruangrupa, was hij mede-curator van *TRANSaction: Sonsbeek* (2016), en voor de komende Documenta 15 in Kassel (2022) is ruangrupa artistiek directeur.

EDWIN

Hortus (2014)

Two-channel digitale projectie, geschoten op 16 mm film, zwart en wit 09' 45".

Edwin (1978, Surabaya, Indonesië) is geïnteresseerd in de sensualiteit van cinema. Ervaring, verbeelding en herinnering zijn allemaal resultaat van de zintuiglijke ervaring van horen, ruiken, zien, proeven en aanraken. In de context van deze uitgangspunten heeft Edwin archiefmateriaal van het Eye Film Instituut Nederland verzameld. Vervolgens besloot hij dit beeldmateriaal te confronteren met nieuw materiaal, dat hij filmde in de Amsterdamse Hortus Botanicus.

In koloniaal Indonesië geproduceerd archiefmateriaal plaatst hij naast nieuwe seksueel expliciete beelden. Het two-channel videowerk onthult de perversiteit van koloniale praktijken van het exotiseren en seksualiseren van mensen en de natuur.

Edwin - *Hortus* (2014)

Het ritme van de etnografische clips wordt gesynchroniseerd met de pornografische beelden, wat resulteert in een dialectische relatie tussen materialen die tegelijkertijd elkaars betekenis onthullen en beïnvloeden. De films creëren ongemak dat de kijker dwingt na te denken over hun perspectieven, medeplichtigheid en ideeën van nostalgie, schuldgevoelens, expliciet voyeurisme, herhaling en uitbuiting in het kolonialisme en de pornografie en de perversiteit daarvan.

Edwin is een filmmaker uit Indonesië. Hij studeerde grafische vormgeving aan de Universitas Kristen Petra, Surabaya en later aan het Institut Kesenian, Jakarta. In 2013 studeerde hij af in film aan de Master of Art aan de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. In 2009 nam hij deel aan de Berlinale met zijn korte film *Trip to The Wound* (2007). In datzelfde jaar ontving zijn speelfilmdebuut *Blind Pig Who Wants to Fly* (2008) de FIPRESCI Award op het International Film Festival Rotterdam. *Postcards from the Zoo* (2012) is zijn tweede speelfilm waarvoor hij ook het scenario schreef. De film vierde zijn wereldpremière op de 62e Berlinale en werd gepresenteerd in Competition. Met *Posesif* (2017), zijn derde speelfilm, won hij de Best Director Award op Festival Film Indonesia. Zijn laatste speelfilm *Aruna and Her Palate* (2018) ging in 2018 in première op de Berlinale. Edwin bereidt nu zijn verfilming voor van Eka Kurniawan's *Vengeance is Mine, All Others Pay Cash*.

Gebaseerd op archiefmateriaal van Eye Film Instituut Nederland. De 16mm-beelden zijn verwerkt in de Filmwerkplaats Rotterdam. Productie ondersteund door Lemming Film en

Master of Film, Nederlandse Filmacademie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Met dank aan het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde, het Koninklijk Instituut voor de Tropen en L'Etna, Atelier de cinéma expérimental.

SAMUEL INDRATMA

Putri Penunggu Pohon (2018)
Chinees inkt op canvas 300 x 145 cm.

—

Dewa and Dewi Penunggu Pohon (2019-2020)
Schaduwpoppen: synthetisch leer, variërend in maat.
In samenwerking met Pesantren Cigaru-Majenang-Indonesia.

—

Sintren - Save the planet (2019)
Video animatie 15' 00".
In samenwerking met studenten van Komputama High School-Majenang.

Deze installatie is een combinatie van drie werken die zich in de loop van de tijd hebben ontwikkeld. Samuel Indrata (1970 Gombong, Indonesië) maakte het eerste schilderij *Putri Penunggu Pohon* in 2018. Voor deze tentoonstelling ontwikkelde hij twee extra werken als een 3D-weergave van het originele 3D-schilderij.

Samuels benadering van de natuur is gebaseerd op Javaanse tradities die historisch in verband worden gebracht met hindoe-boeddhistische overtuigingen. In zijn werk is nauwelijks onderscheid tussen mens, natuur en dieren omdat ze één holistische kosmologie vormen. Zijn hybride creaties zijn gelijktijdig dieren, planten en bomen met menselijke eigenschappen en kenmerken, afgebeeld met een ziel en intentie.

Samuel Indratma
Putri Penunggu Pohon (2018),
Courtesy van de kunstenaar
en de samenwerkers

Voor deze tentoonstelling creëerde Samuel een kosmologie van bomenbewakers in de vorm van schaduwpoppen. In het traditionele Javaanse geloof worden bomen en bossen, onder invloed van het hindoeïsme, beschouwd als beschermers van de natuur en mensen. Wanneer de kennis van zorg en behoud van bos en bomen gemeengoed is geworden, zal alles en iedereen gedijen. Dit idee wordt verder ontwikkeld in de bijbehorende animatie die een mythisch verhaal vertelt over het redden van de planeet.

Samuel Indratma is een beeldend kunstenaar en muralist, die tussen 1990 en 1996 grafische kunst studeerde aan de faculteit voor Schone Kunsten, Indonesisch Instituut voor de Kunsten, Yogyakarta, Indonesië. Hij was een prominent lid van de linkse, activistische kunstenaarsgroep Apotik Komik, die actief was tussen 1997 en 2005 en openbare kunst realiseerde in Yogyakarta. De groep beschouwde haar openbare kunst als een hulpmiddel voor sociale communicatie. Indratma was ook medeoprichter van het Yogyakarta Mural Forum in 2005. De afgelopen drie jaar heeft Samuel gewerkt om de traditie in leven te houden van Wajang, Indonesische schaduwpoppen. Hij heeft verschillende werken met betrekking tot wajang gemaakt in de vorm van tekeningen, schilderijen, batiks, installaties, video's, aardewerk en performances.

Zijn solotentoonstellingen zijn o.a. *The Interpretation of Sureq La Galigo* (Singapore, 2004) en *Urban Apartment* (Melbourne, 2007–2008).

LIFEPATCH

Spectacular Healing (2019)

Two-channel video.

Courtesy van de kunstenaar.

In samenwerking met Manguji Nababan voor het beschrijven en vertalen van de pustaha.

Dit two-channel videowerk maakt deel uit van Lifepatch's voortdurende onderzoek naar de kolonialisering van de Batak-stam in Noord-Sumatra. Het uitgangspunt is de *pustaha*, boeken die kennis bevatten van medicinale kruiden en traditionele geneeswijzen van de Batakkers. Tijdens de koloniale bezetting werden honderden pustaha uit Sumatra weggehaald die terecht kwamen in Europese archieven, collecties en bibliotheken wat leidde tot verlies van specifieke lokale kennis.

Pustaha vormen het bewijs dat de Batakkers kruiden verzamelden die werden gebruikt als gemeenschappelijke goederen en bij geneeswijzen. Deze praktijk staat in schril contrast met de koloniale commerciële doeleinden van het verzamelen en categoriseren van planten om kennis te monopoliseren en met het huidige streven naar industriële patenten op commerciële medicatie.

Lifepatch ontwikkelde voor deze tentoonstelling een videowerk dat de praktijk toont waarin mensen traditionele genezingsmethoden, vergelijkbaar met die beschreven in pustaha, gebruiken om huidige ziekten te genezen. Eén video toont het *jamu*-proces van natuurlijke materialen, zoals wortels, schors, bloemen, zaden, bladeren en fruit. De tweede video laat het proces zien van het

begrijpen, verwerken en ontwikkelen van dit werk waarin Lifepatch met een aantal medewerkers de relatie tussen de botanische tuin, traditionele genezingsmethoden en dekolonisatie bespreekt.

Lifepatch werd in 2012 opgericht door een aantal mensen uit verschillende disciplines, met een achtergrond in zowel formeel als non-formeel onderwijs. Het is een burgerinitiatief in de kunst, wetenschap en technologie, een gemeenschaps-, en multidisciplinaire organisatie. Lifepatch vraagt iedereen die bij hun activiteiten betrokken is, om natuurlijke hulpbronnen en menselijke hulpbronnen in hun omgeving te onderzoeken, verkennen en ontwikkelen. De missie van Lifepatch-leden is om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van lokale, menselijke en natuurlijke hulpbronnen, het bouwen van bruggen voor binnenlandse en internationale samenwerking, waardoor iedereen toegang krijgt tot onderzoeksmiddelen en de resultaten daarvan.

IPEH NUR

Perken (2019)

Acryl op rijkszakken, 470 x 240 cm.

Courtesy van de kunstenaar.

Banda Eiland maakt deel uit van de zogenaamde kruideneilanden. Het is de enige plek waar nootmuskaat vandaan komt, afkomstig van de boom die bekend staat in het Europese botanische systeem als *Myristica fragrans* (geurige of echte nootmuskaat).

De lucratieve handel in nootmuskaat - die in de 17e eeuw meer waard was dan goud - diende als motor en smeermiddel voor het kolonialisme. Het gevecht om de handelsmonopolie op dit zeldzame product leidde tot gewelddadige botsingen tussen Europese mogendheden en in 1621 tot de massale vernietiging van de Bandanezen op bevel van Jan Pieterszoon Coen (1587-1629), de toenmalige gouverneur-generaal van de VOC. Hij verving de oorspronkelijke bevolking door slaven uit Java, Bali en Bugis. Dit leidde tot de ontwikkeling van een multiculturele samenleving in Banda, die nog steeds aanleiding geeft tot identiteitsvragen. Tegenwoordig begrijpt een jongere generatie Indonesiërs hoe belangrijk nootmuskaat was voor de kolonisatie van hun land dat vanaf 1945 Indonesië zou heten. In het licht van dergelijke identiteitsvraagstukken maakt de kunstenaar werken om de herinnering aan deze geschiedenis nieuwe invulling te geven.

In dit werk verbeeldt Ipeh Nur (1993, Yogyakarta, Indonesië) de plantagepercelen (perken) voor nootmuskaat. Degenen die in de perken onder de hete zon werken, zijn plaatselijke bewoners en slaven uit andere delen van Indonesië. De manier waarop Ipeh de perken afbeeldt, refereert aan het geweld en de dood waarin de nootmuskaatbomen letterlijk zijn geworteld. De kunstenaar schilderde op *bagor*, zakken rijst, omdat deze net als nootmuskaat gebruikt worden voor de handel.

Lifepatch - *Spectacular Healing* (2019)

Ipeh Nur - *Perken* (2019)

Ipeh Nur werkt vanuit persoonlijke ervaringen, zoals angst, cynisme, scepsis, haar eigen leven en ervaringen, of als reactie op problemen die zich om haar heen voordoen. Ze houdt van dramatische beelden, waarbij ze interacties creëert binnen haar werk en objecten gebruikt die buiten het verhaal vallen, alsof iemand op een beeld in het werk reageert. De meeste van haar werken zijn zwart-wit op papier. Ze gebruikt ook andere technieken en media, zoals zeefdruk, etsen, batik, muurschilderingen en sculpturen in hars. Ipeh's nieuwste werk richt zich op de geschiedenis en duikt in de verovering van Banda Neira in 1621.

ELIA NURVISTA

Noble Savage Series #1 - #3 (2018)
Print op canvas, 3 panelen, á 80 x 100 cm.

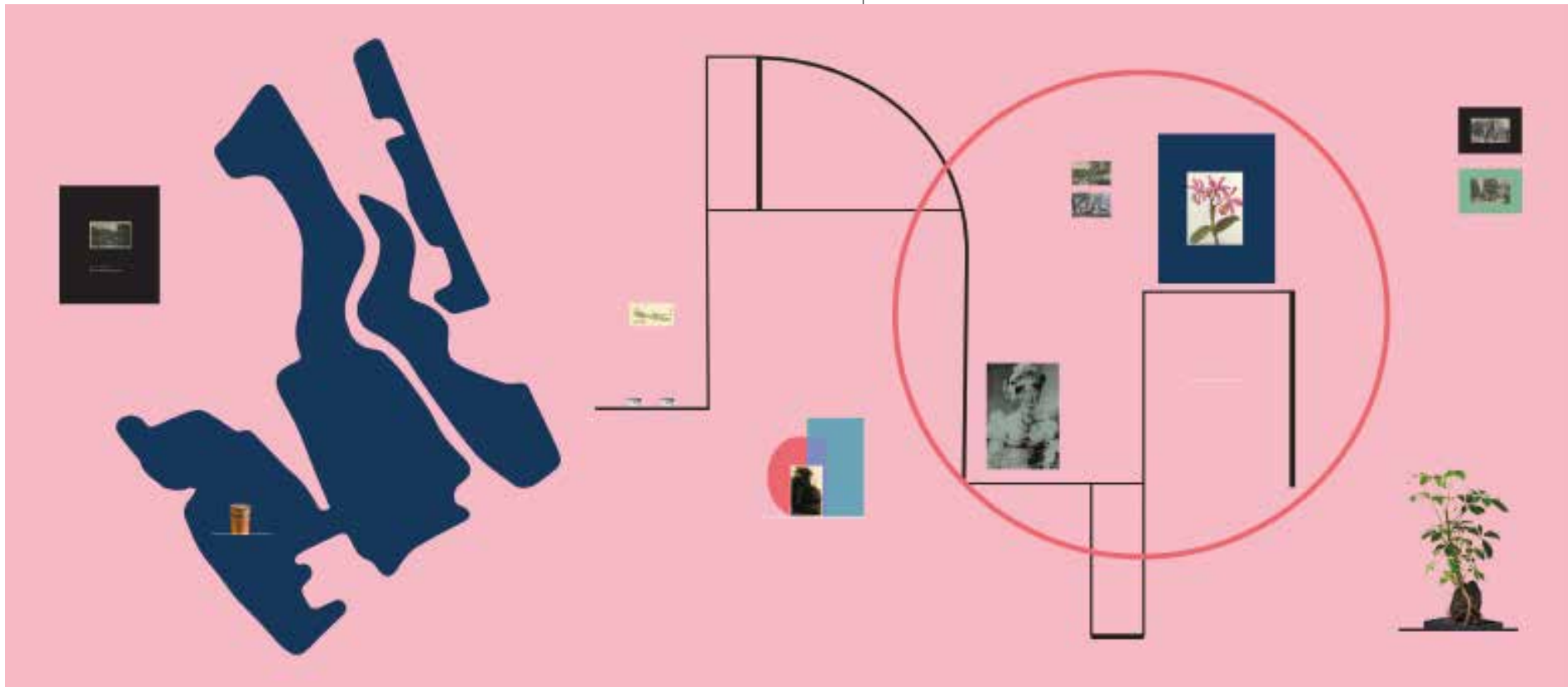
—
Noble Savage Series #4 - #5 (2019)
Print op canvas, 2 panelen, á 80 x 100 cm.

Het werk van Elia Nurvista (Yogyakarta, 1983, Indonesië) richt zich op de betekenis van voedsel in een sociopolitieke, economische en culturele context. Ze zet haar kritische denkproces om in kunstwerken in verschillende media. Als uitgangspunt voor deze werken stelde Elia de vraag: 'Wat is vreemd?'. Sommige vruchten, zoals granaatappels en vijgen, zijn moeilijk te vinden in Indonesië. De transplantatie van dergelijke vruchten naar de archipel vanuit andere landen werd vergemakkelijkt door de botanische kennis en de handelsnetwerken die door het kolonialisme en het imperialisme waren opgezet.

De Noble Savages Series #1-#5 (2018-2019) becommentarieert de koloniale dynamiek die ten grondslag ligt aan de perceptie waarom vruchten uit het buitenland als 'exotisch' worden gezien. Terwijl mensen uit dezelfde landen, die als vluchteling naar Europa komen, als 'buitenlands' of 'vreemd' worden beschouwd en vervolgens als zodanig worden afgewezen. Elia voegde merklabeis van 'Oude Meesters' en kwaliteitscontrole-etiketten toe aan klassieke Europese stillevens die van het internet zijn gedownload. Ze maakte collages van historische foto's van de *edele wilde* (een afgebeeld personage dat inheemse of wilde mensen belichaamt) door daar eigentijdse kenmerken aan toe te voegen, die aantonen dat de koloniale dynamiek tot op de dag van vandaag pijnlijk blijft bestaan. De aanpassingen aan het werk voegen kritische betekenislagen toe aan de beelden en transformeren deze tegelijkertijd tot nieuwe autonome kunstwerken.

Elia Nurvista gebruikt verschillende media om zich te richten op kwesties en discoursen rond voedsel en eten. Haar interdisciplinaire werk en comonale benadering is gebaseerd op het idee dat voedsel en eten intrinsiek verbonden zijn met meer abstracte niveaus van politiek, maatschappij en cultuur. Ze richtte de interdisciplinaire studiegroep Bakudapan op die de betekenis van voedsel in sociopolitieke, economische en culturele contexten op lokale en mondiale schaal onderzoekt.

Sinta Tantra
Kebun Raya /
Kebun Saya (2020)

SINTA TANTRA

Kebun Raya / Kebun Saya (2020)

Muurschildering, gevonden ansichtkaarten,
 mixed media 120 x 275 cm.

Courtesy van de kunstenaar.

Commissie door Framer Framed, mogelijk
 gemaakt door het Mondriaan Fonds.

Kebun Raya / Kebun Saya is
 geïnspireerd op de botanische tuinen
 van Bali en Bogor. Geometrische
 wandtekeningen die gebaseerd zijn op
 een blauwdruk van de tuinen, worden
 gepresenteerd naast gearchiveerde

materialen en artefacten in een
 museum-, of salonopstelling.
 Sinta Tantra (1978, New York, VS)
 verkende de tuinen in Bogor en Bali als
 een plaats waar plantkunde en vrije tijd,
 maar ook kolonisten uit het verleden
 en het huidige toerisme een vitale rol
 spelen in hun eigen exotisme en verhaal.
 Verhalen over temmen van het wilde,
 beestachtig en rauw, met pittoreske
 momenten van een geïdealiseerd
 Indonesië. Hier wordt de natuur kunst,
 kunst wordt kunstgreep, en kunstgreep
 wordt narratief - gecategoriseerd en
 ingeperkt, echt en geconstrueerd.

Tantra noemt deze installaties
 'assemblages', waarbij artefacten en
 kunst tegelijkertijd worden getoond.
 Ze genereren een dialoog tussen
 verleden en heden, de ene identiteit
 met de andere. Ze creëert een nieuw
 systeem van kijken en subjectievere
 manier van denken.

Wie beslist wat er bewaard of vernietigd
 wordt? Kunnen onze kennis- en
 waardesystemen net als de natuur
 muteren, zich aanpassen, evolueren?
 Zijn Indonesiërs ooit in staat om hun
 koloniale verleden achter zich te laten?

Sinta Tantra staat bekend om haar
 fascinatie voor kleur en compositie.
 Haar werk is een experiment in schaal
 en dimensie, een hybriditeit van pop
 en formalisme, een verkenning van
 identiteit en esthetiek. Haar recente
 werk varieert van kleine geschilderde
 doeken tot architectonische installaties,
 in gedurfde, tropische kleuren tot een
 Calder-achtig minimalisme.

OVER DE CURATOR VAN

ON THE NATURE OF BOTANICAL GARDENS

Contemporary Indonesian Perspectives

Sadiah Boonstra is naast haar werk als curator ook als academicus werkzaam in Jakarta. Zij promoveerde aan de Vrije Universiteit, Amsterdam met het proefschrift *Changing Wayang Scenes. Heritage Formation and Wayang Performance Practice in Colonial and Postcolonial Indonesia* (2014).

Momenteel is ze Asia Scholar aan de Universiteit van Melbourne en curator van openbare programma's bij Asia TOPA, Melbourne. Haar onderzoek en interesse als curator richten zich op de culturele geschiedenis, het erfgoed en de podiumkunsten van koloniaal en hedendaags Indonesië, in relatie tot Nederland en de manier waarop die vertegenwoordigd zijn in musea.

COLOFON

TEKST EN EINDREDACTIE

Cas Bool
Josien Pieterse
Sadiah Boonstra
Betul Ellialtioglu
Frederique Pisuise
Annosh Urbanke
Nina Vaessen

De deelnemende kunstenaar

GRAFISCH ONTWERP

Studio Montero

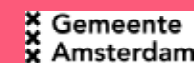
FOTO OMSLAG

Zico Albaquni

FRAMER FRAMED TEAM

Cas Bool
Betul Ellialtioglu
Jean Medina
Merel Overgaag
Josien Pieterse
Frederique Pisuise
Nayera Shalaby
Annosh Urbanke
Nina Vaessen
Yonique Wellen
Yating Yu

Dank aan alle vrijwilligers

ADRES

Framer Framed
Oranje-Vrijstaatkade 71
1093 KS Amsterdam

OPEN

di – vrij: 12:00 – 19:00
za – zo: 11:00 – 18:00

CONTACT

info@framerframed.nl
framerframed.nl

VOLG ONS:

   /framerframed